

מבט על, גיליון 651, 1 בינואר 2015

הסיכוי למהלך אמריקאי לחידושו של התהליך המדיני לאחר הבחירות בישראל

זכי שלום

בשיחה שקיים עם 28 שגרירים של מדינות אירופה ב-18 בדצמבר 2014, הבהיר מזכיר המדינה האמריקאי, ג'ון קרי, כי עד לאחר הבחירות בישראל, שיערכו ב-17 במארס 2015, ארצות הברית לא תאפשר קבלת החלטה במועצת הביטחון, הנוגעת לתהליך השלום הישראלי-פלסטיני. קרי העריך, כי אימוץ החלטה כזו במועצת הביטחון, מכיוון שתנוסח ללא שיתוף ממשלת ישראל וממילא בניגוד למדיניותה, תחזק גורמים בימין הישראלי המתנגדים לתהליך השלום. קרי לא פסל מעורבות כלשהי של מועצת הביטחון בתהליך המדיני בעתיד, אך סירב להיכנס לפרטים. דבריו נאמרו על רקע מאמצי של הרשות הפלסטינית לקדם קבלת החלטה במועצת הביטחון, המכירה במדינה פלסטינית בגבולות 1967 וקוראת לסיום הכיבוש של ישראל עד 2017. ארצות הברית הבהירה שהיוזמה הפלסטינית אינה מקובלת עליה. מקורות פלסטיניים אישרו, כי הממשל מפעיל לחץ על הרשות הפלסטינית לדחות את הגשת ההצעה להצבעה במועצת הביטחון, עד לאחר הבחירות בישראל.

התפתחות זו עלתה בקנה אחד עם עיקריה של מדיניות החוץ האמריקאית במזרח התיכון, כפי שנמסרו בנאום שנשא שגריר ארצות הברית בישראל דן שפירו באוניברסיטת בר אילן ב-9 בדצמבר 2014. השגריר פירט את העקרונות המנחים את המדיניות בעת הנוכחית ואת הקווים שינחו אותה לאחר הבחירות בישראל. בהקשר לתהליך המדיני הישראלי-פלסטיני, הדגיש השגריר, כי הממשל מחויב להשגת הסדר על בסיס החזון של שתי מדינות לשני עמים והוא ממשיך לנסות ולאתר דרכים לחידוש המשא ומתן, תוך התנגדות לצעדים חד-צדדיים – ישראלים ופלסטיניים כאחד. עם זאת, אמר השגריר, הממשל מעריך, כי אין זה ריאלי לצפות לחידוש המשא ומתן עד הבחירות הקרובות בישראל.

ברקע הדברים, המליץ השגריר להימנע מהסקת מסקנות נמהרות מתוצאות הבחירות האחרונות לקונגרס האמריקאי. דבריו אלה, כמו גם התבטאויות של המזכיר קרי בהקשר לתהליך המדיני, נועדו, קרוב לוודאי, להביע את הסתייגותו של ממשל אובמה מהתחושה הרווחת בחוגים רחבים במערכת הבינלאומית ובישראל, ולפיהם נחלשו נחישותה ויכולות הפעולה של ארצות הברית בזירה הבינלאומית בכלל ובמזרח התיכון בפרט, וכי חולשה זו תתעצם עקב הפיצול הפוליטי במוסדות הממשל. ההערכה, כי הנשיא יתקשה להוביל מדיניות שתהיה בלתי-נוחה לישראל נסמכת, בין השאר, על כך שהמפלגה הרפובליקנית, המפגינה תמיכה חזקה בישראל, נמצאת בעמדת שליטה בקונגרס וסביר להניח שנציגיה בקונגרס לא יאפשרו לממשל למצות את מנופי הלחץ הפוטנציאליים שיש בידיו מול ישראל, בבואו לקדם את התהליך המדיני. ואולם, כפי שהבהיר השגריר בנאומו, העובדה שהממשל פועל מול קונגרס לעומתי, אין משמעותה, כי מדיניות החוץ האמריקאית תהיה משותקת. החוקה האמריקנית, כך הזכיר, מעניקה לנשיא סמכויות רחבות בתחום מדיניות החוץ.

ב-19 בדצמבר 2014 אָשרר הנשיא אובמה את החקיקה שנתקבלה בקונגרס ברוב מכריע של שתי המפלגות (United States-Israel Strategic Partnership Act), המגדירה את מדינת ישראל כ- Major Strategic Partner של ארצות הברית. חוק זה כולל סעיפים מעשיים, האמורים להעצים את יחסיה האסטרטגיים של ישראל עם ארצות הברית ואת יכולותיה האסטרטגיות. סעיף 3(6) של החוק, המתייחס לאסטרטגיה ומדיניות, גורס התחייבות "לתמוך בממשלת ישראל במאמצי הנמשכים להגיע להסדר מדיני מוסכם עם העם הפלסטיני, שתוצאותו

תהיה שתי מדינות החיות זו לצד זו בשלום וביטחון". קביעה זו מצביעה שוב על כי לצד מחויבותו לחזק את ביטחונה של ישראל ואת יחסיה האסטרטגיים עם ארצות הברית, הממשל האמריקני נחוש ליזום מהלכים האמורים לקדם את האינטרסים הלאומיים שלה - ובכללם חידוש התהליך המדיני הישראלי-פלסטיני.

משום כך, ועל סמך דבריו של המזכיר קרי בהתייחס הן להצעת ההחלטה שהפלסטינים מנסים לקדם במועצת הביטחון והן למערכת הבחירות בישראל, לצד מסרים שהעביר השגריר שפירו בנאום, סביר להניח, כי לאחר הבחירות בישראל יגביר הממשל את מאמציו להשיב את ישראל והפלסטינים לשולחן המשא ומתן. זאת ועוד, בניגוד לדימוי של הנשיא אובמה כ"ברווז צולע", דווקא היותו בשלהי כהונתו השנייה עשויה לדרבנו לפעול באורח אינטנסיבי לקידום הסדר ישראלי-פלסטיני, בין השאר באמצעות הגברת הלחצים על ישראל להגמיש את עמדותיה.

יתר על כן, לא מן הנמנע, שבבואו להפעיל את כובד משקלו על ממשלת ישראל, כדי לאפשר את חידוש ההידברות בינה לבין הפלסטינים – בין שממשלה זו תובל על ידי מפלגות ימין ובין שתונהג על ידי מפלגות מגוש המרכז, כפי שיכריעו תוצאות הבחירות – הממשל יסתייע ב"צונאמי המדיני" שחוותה ישראל בחודשים האחרונים. ההכרה הבינלאומית המתרחבת במדינה פלסטינית, בעיקר על ידי ממשלות ופרלמנטים באירופה, ביטאה את צמצום התמיכה בעמדותיה של ישראל בסוגיית הסכסוך עם הפלסטינים. יש המעריכים בממשל האמריקאי כי על רקע זה, הממשלה החדשה בישראל, זו שתקום לאחר הבחירות ובהתאמה לתוצאותיהן, תגמיש את עמדותיה הן אשר לעצם חידושו של התהליך המדיני ואולי אף לגבי הבנות מוסכמות עם הפלסטינים. זאת, ולו כדי להימנע מהחרפת המתח ומהעמקת הקרע בין ישראל לארצות הברית.

הסיכוי למהלך אמריקאי לחידושו של התהליך המדיני לאחר הבחירות בישראל
מאת: זכי שלום מבט על, גיליון 1,651 בינואר 2015
המכון למחקרי ביטחון לאומי